

Slavnostně vyzdobené velké kino ve Zlíně vítá návštěvníky 2. ročníku Filmových žní (foto: NFA)

Filmové žně v protektorátu

Zlínský festival v letech 1940 a 1941 nebyl jen svátkem filmu

BLANKA ZUBÁKOVÁ

Oslavou českého filmu, jakož i českých hvězd stříbrného plátna v období protektorátu byly zcela jednoznačně dva ročníky festivalu pořádaného ve Zlíně a nazvaného Filmové žně, který se také po vzoru benátského festivalu označoval jako „Zliennale“.¹ Jednalo se o přehlídku celovečerní hrané tvorby i krátkých filmů. Akce nabídl i bohatý doprovodný program a stala se významnou společenskou událostí, již se účastnili nejenom filmoví tvůrci, ale také přední představitelé protektorátu. Festival se zařadil mezi další větší kulturní události, které se za války konaly, jako například Pražský hudební máj, Jiráskův Hronov, Národ svým výtvarným umělcům či Měsíc knihy, a byly obecně vnímány jako určitý projev národní manifestace.²

 Nápad na pořádání vlastní filmové přehlídky se objevil v návaznosti na tradici zahraničních mezinárodních festivalů, kterým ve třicátých letech kralovala přehlídka v Benátkách, ale také tuzemských výstav³ a filmových týdnů.⁴ Motivací pořadatelů bylo pravděpodobně několik, přičemž

oficiální prezentace mnohé z nich zastřela. Jednoznačně lze ale říci, že tím nejdůležitějším důvodem byla snaha podpořit český film a vyzdvihnout jeho kvality. Dílčím motivem byl i předvýběr filmů pro benátskou přehlídku. Zcela jistě sehrály svoji roli i ekonomické zájmy cílící v době omezeného vývozu na domácí

diváky, kteří v období protektorátu toužili po kulturním vyžití. Posílení zájmu o český film bylo důležité jak pro samotné povzbuzení filmového průmyslu, tak k vlastnímu udržení české filmové výroby. A nakonec tu byla jistě i snaha organizátora, kterým bylo na Němcích nezávislé Filmové ústředí pro Čechy a Moravu (FÚČM), ochránit a také lépe organizovat vlastní filmový obor.⁵

Konkrétní myšlenku na uspořádání Filmových žní právě ve Zlíně podle úvah historiků a tvrzení pamětníků prosadil kruh filmových pracovníků, do něhož patřili režisér Elmar Klos, producent Ladislav Kolda a provozatel kin Emil Sirotek.⁶ Posledně jmenovaný byl předsedou zmíněného FÚČM (dříve Filmové studio), které vzniklo v dubnu 1940 a stalo se vrcholnou organizací českého filmového průmyslu s povinným členstvím všech protektorátních právnických a fyzických osob působících v oblasti kinematografie. FÚČM pokračovalo v reorganizaci filmového oboru započaté ještě před okupací. Mnoho

1 „Zliennale“, dále také „zlínské filmové biennale“ nebo „české biennale ve Zlíně“ poprvé použil kameraman Ferdinand Pečenka v katalogu prvního ročníku Filmových žní. PEČENKA, Ferdinand: Co soudí o Filmových žních... In: SMRŽ, Karel (ed.): *Filmové žně 1940*. Filmové ústředí pro Čechy a Moravu, Praha 1940, s. 14–15.

2 DOLEŽAL, Jiří: *Česká kultura za protektorátu: školství, písemnictví, kinematografie*. NEFA, Praha 1996, s. 209

3 CHOWANIEC, Petr: *Protektorátní přehlídka Filmové žně. Vznik festivalu jako nové formy propagace domácího filmu na základech výstav, cen a filmových týdnů*. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Brno 2007, s. 9–29.

4 Tamtéž, s. 30–33.

5 SIROTEK, Emil: [projev]. In: SMRŽ, Karel (ed.): *Filmové žně 1940*, s. 16–17. Srov. „Zliennale“. Populární vyprávění o prvních „Filmových žních“. *Kinorevue*, 1939–1940, roč. 6, č. 49 (24. 7. 1940), s. 443. Dále CZESANY DVOŘÁKOVÁ, Tereza: Třináct minut protektorátní idylly. Reportáž z Filmových žní 1941 a co v ní není. In: KOPAL, Petr a kol.: *Film a dějiny 2. Adolf Hitler a ti druzí - filmové obrazy zla*. ÚSTR, Praha 2009, s. 174.

6 SIROTEK, Emil: Jak byl znárodněn československý film III. *Film a doba*, 1965, roč. 11, č. 4, s. 181.

opatření a nařízení, která dělalo, bylo vyhlášováno přímým příkazem okupačních složek. Jeho existence byla posledním úspěšným pokusem české strany založit centrální orgán protektorátní kinematografie.⁷

PRVNÍ ŽNĚ

Úvodní ročník Filmových žní zorganizoval FÚČM v čele s Emilem Sirotkem za podpory Kulturní rady Národního souručenství a pod záštitou protektorátního ministra průmyslu, obchodu a živností Jaroslava Kratochvíla.⁸ FÚČM a přípravný výbor rozhodly, že se festival bude konat ve Zlíně. Jednak se sem přemístila část původně pražských filmařů jako E. Klos a pak zde bylo největší kino v protektorátu s kapacitou 2 500 návštěvníků. Této volbě nahrávalo též množství volných ubytovacích kapacit a zázemí pro festivalové hosty.⁹ Město samotné také nabízelo širokou škálu společenského vyžití od kulturního ve Společenském domě a Studijním ústavu po sportovní na

moderním koupališti a v neposlední řadě i zkušenosti s pořádáním velkých kulturních podniků, jako byl například Zlínský salon.¹⁰ Financování podniku bylo dle Sirotkova spolupracovníka a kinaře Otakara Mudrocha právě na FÚČM: „Byli jsme vázáni též rozpočtem soběstačného podniku, který vycházel ze zásady: žádné dotace z veřejných prostředků.“¹¹ Právě Mudroch byl klíčovou postavou, za první ročník festivalu zodpovídal,¹² aktivně se do něj ale vedle FÚČM zapojili i zaměstnanci společnosti Filmové ateliéry Baťa (FAB), jako např. již zmíněný členové pracovního výboru Ladislav Kolda, Elmar Klos a řada dalších.¹³

Pořadatelé pro první ročník festivalu vybrali na přehlídku filmy nejnovější tvorby dokončené na jaře a v létě toho roku. I přesto, pravděpodobně z důvodu časové tísně při přípravě podniku, zde mělo z devíti uvedených snímků premiéru pouze pět, a to *Artur a Leontýna*, *Štěstí pro dva*, *Minulost Jany Kosinové*, *Konečně sami* a *Panna*. *Muzikantská Liduška*

měla premiéru krátce před Žněmi.¹⁴ Dále diváci mohli zhlédnout ještě filmy *Katakomy*, *To byl český muzikant* a *Divka v modrém*.¹⁵ Snímek *Pacientka dr. Hegla*, s jehož uvedením počítal i doprovodný katalog festivalu, se nakonec nepovedlo do termínu dokončit, a divákům tak představen nebyl. Vedle celovečerní tvorby přehlídka představila i třináct krátkých filmů. Dobový tisk zdůrazňoval, že smyslem festivalu není soutěž, ale především propagace českého filmu. Také proto si každý z uvedených celovečerních snímků odvezl nějakou cenu.¹⁶ Filmové žně byly totiž vnímány jako oslava národního filmu.¹⁷

Festival, který se konal od středy 3. do neděle 7. července 1940, se mohl pochlubit bohatým doprovodným programem, který byl zaměřen na prezentaci města Zlína a také na památku Tomáše Bati. V plánech byl i hromadný zájezd na Cyrilometodějské slavnosti na Velehradě.¹⁸ Páteční odpoledne strávila četná skupina účastníků v Luhačovicích na koncertě lázeňského orchestru,

7 CZESANY DVOŘÁKOVÁ, Tereza: *Idea filmové komory. Českomoravské filmové ústředí a kontinuita centralizačních tendencí ve filmovém oboru 30. a 40. let*. Disertační práce. FF UK, Praha 2011, s. 100–146.

8 -h-: Mln. obchodu na Filmových žních. *Filmový kurýř*, 1940, roč. 14, č. 28 (12. 7. 1940), s. 2.

9 Srov. *Národní filmový archiv* (NFA), f. Českomoravského filmového ústředí (ČMFÚ), Zápis o schůzi pracovního výboru Filmových žní 1941, Praha, 26. 5. 1941 a CZESANY DVOŘÁKOVÁ, Tereza: *Třináct minut protektorátní idyly*, s. 176.

10 Zlínské salony se konaly každoročně v letech 1936–1948. Jednalo se o nejrozsáhlejší přehlídky soudobého československého, resp. českého (v letech 1939–1944) výtvarného umění.

11 MUDROCH, Otakar: Naše společné dílo. *Filmový kurýř*, 1940, roč. 14, č. 27 (3. 7. 1940), s. 1.

12 CZESANY DVOŘÁKOVÁ, Tereza: *Idea filmové komory*, s. 117.

13 Archivní prameny k přípravě Filmových žní jsou uloženy ve fondu Českomoravského filmového ústředí v NFA. Jde například o zápisy z porad vedení filmového ústředí z května až září 1940 a materiály věnované druhému ročníku Filmových žní organizovaných Českomoravským filmovým ústředím, korespondence k prvnímu ročníku Filmových žní apod. NFA, f. Českomoravské filmové ústředí (ČFÚ), inv. č. 13, 36, 182–185 aj.

14 „Zliennale“. Populární vyprávění o prvních filmových žních. *Kinorevue*, 1940, roč. 6, č. 49 (24. 7. 1940), s. 448–449; Sklizeň Filmových žní. *Filmový kurýř*, 1940, roč. 14, č. 28 (12. 7. 1940), s. 7–8.

15 Snímky byly premiérovány už na začátku roku 1940 – *Divka v modrém* 26. 1. 1940, *To byl český muzikant* 9. 2. 1940 a *Katakomy* 23. 2. 1940.

16 „Zliennale“. Populární vyprávění o prvních filmových žních, s. 449; -i-: Ceny Filmových žní 1940. *Filmový kurýř*, 1940, roč. 14, č. 28 (12. 7. 1940), s. 3.

17 KAŠPAR, Lukáš: *Český hraný film a filmaři za protektorátu. Propaganda, kolaborace, rezistence*. Libri, Praha 2007, s. 320–323.

18 CZESANY DVOŘÁKOVÁ, Tereza: *Třináct minut protektorátní idyly*, s. 178.

19 Návštěva v Luhačovicích. *Filmový kurýř*, 1940, roč. 14, č. 28 (12. 7. 1940), s. 8.

20 -a-: Garden Party a společenský večer. *Filmový kurýř*, 1940, roč. 14, č. 28 (12. 7. 1940), s. 8.

21 Wolfgang Götz-Tschermak byl vedoucím kulturně-politického oddělení Úřadu říšského protektora v Brně. Mezi jeho kolegy, kteří byli také pověřeni dohledem nad moravským tiskem, byli např. Fritz Koberg, Rudolf Lischka nebo Ernst Weithofer. Blíže např. VEČERA, Pavel: *Žurnalisté mezi zradou a kolaborací. Moravská novinářská kolaborace před Národním soudem*. Masarykova univerzita, Brno 2014.

Stůl novinářů na garden party prvního ročníku Filmových žní (repro: Kinorevue, 1939–1940, č. 50) a ministr průmyslu, obchodu a živností JUDr. Jaroslav Kratochvíl (foto: Wikimedia Commons).

který si pod vedením dirigenta Antonína Kincla připravil pro obecnost ve Společenském domě pásmo filmových skladeb. Podle dobového tisku byla filmová hudba „vděčně a srdečně aplaudována“.¹⁹ Mezi společenskými setkáními nechyběla například ani garden party, jež byla uspořádána v sobotu 6. července odpoledne v parku Klubovního domu ve Zlíně a potkali se na ní početní hosté festivalu, ale i Zlíňané. Program Filmových žní vyvrcholil týž den společenským večerem, na němž vystoupily desítky umělců.²⁰

Mezi čestnými hosty nebyli jen samotní filmoví tvůrci, ale i přední představitelé protektorátu. Osobně

se zúčastnil a byl přítomen mnoha pracovním jednáním, ale i společenským událostem a nočním večírkům ministr Jaroslav Kratochvíl, dále předseda filmové sekce Kulturní rady Národního souručenství Dr. Ing. Zdeněk Zástěra a další významné osobnosti. Organizace prvního ročníku Filmových žní byla zřejmě pouze českou záležitostí. Bez zájmu okupačních úřadů se ale první Filmové žně neobešly. Dle dobového tisku se jich účastnil například zástupce kulturně-politického oddělení Úřadu říšského protektora Wolfgang Götz-Tschermak²¹, ale objevila se i jména několika dalších oficiálních německých hostů, jako byl např. Wilhelm Söhnel,²² v té

době právní poradce oddělení kulturně-politických záležitostí Úřadu říšského protektora, tzv. Treuhänder (filmový pověřenec) několika filmových společností, nebo Egon Buxenstein, funkcionář Filmového ústředí pro Čechy a Moravu.²³ Ve Zlíně, jako ostatně i v jiných větších městech, sídlila též služebna Gestapa, Bezpečnostní služby (SD) i Kriminální policie (Kripo), je tedy jasné, že pod dohledem bylo jak město, tak celá hraniční oblast.

Jak již bylo uvedeno, pořadatelé se snažili dát celé události národně manifestační charakter, což doložil např. historik Volker Mohn, který se ve svém výzkumu opírá i o situační zprávy SD.²⁴

22 CZESANY DVOŘÁKOVÁ, Tereza: Umění přizpůsobivosti. První a druhá kariéra Wilhelma Söhnela. In: KOPAL, Petr a kol.: *Film a dějiny 8. Válka a film. Casablanca - ÚSTR*, Praha 2022, s. 228–252. O Söhnelovi blíže CZESANY DVOŘÁKOVÁ, Tereza - MOHN, Volker: How to Mediate the Bohemian-Moravian Film Culture? The Role of Sudeten-German Actors in the Protection of Local Culture During the Occupation. In: SKOPAL, Pavel - VANDE WINKEL, Roel: *Film Professionals in Nazi-Occupied Europe*. Macmillan, Cham 2021, s. 119–145.

23 -h-: Min. obchodu na Filmových žních. *Filmový kurýř*, 1940, roč. 14, č. 28 (12. 7. 1940), s. 1; Městská rada ve Zlíně pozvala p. min. obchodu Kratochvíla. *Filmový kurýř*, 1940, roč. 14, č. 28 (12. 7. 1940), s. 3. Srov. s CZESANY DVOŘÁKOVÁ, Tereza: *Idea filmové komory*, s. 117–118.

24 MOHN, Volker: *Nacistická kulturní politika v Protektorátu. Koncepce, praxe a reakce české strany*. Prostor, Praha 2018, s. 428.

Pohlednice z Filmových žní 1941 (foto: archiv Paměť a dějiny)

DRUHÝ ROČNÍK

Zatímco k organizování prvních Filmových žní nebyli němečtí úředníci přizváni, u druhého ročníku, jenž se po posunutí původního termínu nakonec konal ve dnech 29. července až 2. srpna 1941, tomu již bylo jinak.²⁵ Dne 26. října 1940 vydáním „Nařízení říšského protektora v Čechách a na Moravě o zřízení Českomoravského filmového ústředí“, jež v únoru 1941 následovalo „Nařízením doplňující nařízení říšského protektora v Čechách a na Moravě o zřízení Českomoravského filmového ústředí“, bylo

zrušeno jak FÚČM, tak i filmové průmyslové svazy. Fakticky tak došlo k založení okupačního filmového ústředí v podobě Českomoravského filmového ústředí (ČMFÚ).²⁶ To převzalo část zaměstnanců likvidovaných svazů včetně původního Filmového ústředí pro Čechy a Moravu a naplňovalo důsledněji koncepci filmové kulturní politiky, již vytvořilo krátce po okupaci oddělení kulturně-politických záležitostí Úřadu říšského protektora. Je třeba zmínit, že nařízením říšského protektora Konstantina von Neuratha vzniklé ČMFÚ znamenalo fakticky konec

představ o autonomním postavení českého filmu. Předsedou byl sice zvolen Emil Sirotek,²⁷ což znamenalo jistou kontinuitu, ale zároveň Úřad říšského protektora pověřil přímým dozorem již zmiňovaného Wilhelma Söhnela.²⁸ Právě ČMFÚ se stalo hlavním organizátorem druhé přehlídky.

Sirotkovi šlo o organizační jednotu české kinematografie a českého filmu, což připomněl i ve svém projevu na II. Filmových žních, kdy také zdůraznil, že právě pro ni je potřeba i „poctivá a clevědomá snaha o loajální vzájemnou spolupráci“.²⁹ Dohled německých úřadů nad akcí, která měla již celoprotektorátní dosah, neboť kromě tisku přinášel reportáže z místa dění i rozhlas,³⁰ byl výrazně větší než v minulém roce. Němci vyslovili požadavek, aby se na Filmových žních předváděla i vrcholná německá díla.³¹ Německé filmy se ale na festivalu nakonec neobjevily, důsledně však bylo hlídáno dodržování dvojjazyčnosti přehlídky,³² a také se výrazně rozšířil seznam oficiálních hostů o německá jména. Jak zmiňuje např. filmová historička Tereza Czesany Dvořáková: „Filmových žní se zúčastnila téměř kompletní špička nacistické okupační moci nad kinematografií: vedoucí oddělení kulturně-politických záležitostí Anton Zankl, vedoucí Spojovacího úřadu

25 Podobně jako v roce 1940 vyšel i k II. ročníku festivalový sborník. Kniha obsahuje stručné obsahy filmů předvedených na festivalu v roce 1941. Viz SMRŽ, Karel (ed.): *II. Filmové žně. Českomoravské filmové ústředí*, Zlín 1941.

26 CZESANY DVOŘÁKOVÁ, Tereza: Českomoravské filmové ústředí jako ambivalentní pilíř protektorátní kinematografie. In: MAGINCOVÁ, Dagmar (ed.): *O protektorátu v sociokulturních souvislostech*. Pavel Mervart, Červený Kostelec 2011, s. 41–62. Podrobně TÁŽ: *Idea filmové komory*, s. 147–317.

27 Vzpomínky Emila Sirotky na činnost v období protektorátu a také na plány, jak znárodnit československou kinematografii, viz SIROTEK, Emil: *Jak byl znárodněn československý film III.*, s. 180–188.

28 Bližze BEDNAŘÍK, Petr: *Arizace české kinematografie*. Karolinum, Praha 2003, s. 86–88.

29 SMRŽ, Karel (ed.): *II. Filmové žně*, nestránkováno [s. 5].

30 Český rozhlas o II. Filmových žních. *Filmový kurýr*, 1941, roč. 15, č. 32 (8. 8. 1941), s. 2.

31 SIROTEK, Emil: *Jak byl znárodněn československý film III.*, s. 181.

32 Na Moravě již od března 1939 a brzy nato i v Čechách byla nařazena dvojjazyčnost filmových titulků, diapozitivů, plakátů, programů kin, přičemž na prvním místě musel být text v německém jazyce. Viz BARTOŠEK, Luboš: *Dějiny československé kinematografie II. Zvukový film 1930–1945. Část 2. Státní pedagogické nakladatelství*, Praha 1983, s. 132–133.

33 CZESANY DVOŘÁKOVÁ, Tereza: *Třináct minut protektorátní idylly*, s. 179–180.

34 Tento Slavínského snímek, který byl hodnocen jako jeho nejzdařilejší a měl premiéru už 1. 5. 1941, byl do programu zařazen na zvláštní přání ministra Kratochvíla. Viz NEA, f. ČMFÚ, Zápis o schůzi pracovního výboru Filmových žní 1941, Praha, 22. 5. 1941.

35 Snímek *Roztomilý člověk* režiséra Martina Friče měl mít premiéru na Žních, ale v důsledku posunutí termínu jejich konání byl uveden 4. 7. 1941 v Praze.

Úřadu říšského protektora při Česko-moravském filmovém ústředí Wilhelm Söhnel nebo hlavní arizátor českých filmových ateliérů a v této době ředitel společnosti Prag-Film Karl Schulz a další.³³ Na české straně festival tak jako v prvním ročníku podpořil svou účastí ministr Jaroslav Kratochvíl a nově také ministr školství a národní osvěty Jan Kapras.

Druhý ročník představil sedm celovečerních filmů „jarní a letní sklizně“, přičemž pět z nich zde mělo premiéru – *Hotel Modrá hvězda*, *Noční motýl*, *Pantáta Bezoušek*, *Provdám svoji ženu a Tetička*. Již dříve byly uvedeny snímky *Advokát chudých*³⁴ a *Roztomilý člověk*.³⁵ Více než v předchozím roce byly Filmové žně vnímány jako přehlídka poslední tvorby, protože filmy až na zmíněné výjimky zde měly i premiéru.³⁶ V tomto ročníku se objevily více filmů natáčených podle literárních předloh, jako například *Advokát chudých*, a také velmi oblíbené společenské komedie *Roztomilý člověk* či *Hotel Modrá hvězda*. Oproti prvním Žním byla patrnější soutěžní tvář přehlídky, i když ocenění si odnesly opět všechny snímky. Hlavní cenu festivalu získal Čápův film *Noční motýl* s Hanou Vítovou v hlavní roli.³⁷ Ten se pak stal i mezinárodně úspěšným.³⁸

Druhé Filmové žně se snažily překonat předchozí jak doprovodným programem,³⁹ tak ještě hojnější přítomností filmových hvězd.⁴⁰ Většina

Písničky z filmů uváděných na Filmových žních (foto: archiv Paměť a dějiny)

z nich se spolu s ostatními pozvanými hosty do Zlína dostala z Prahy speciálně vypraveným vlakem.⁴¹ Byli ale i tací, kteří přijeli na kolech, jako

například už o rok dříve Josef Kemr a Vladimír Salač.⁴² V programu nechybělo „Veselé filmařské dopoledne na zlínské plovárně“ nebo autogramiáda

36 BROUSIL, A. M.: Z reportérova mikrofonu. *Filmový kurýr*, 1940, roč. 14, č. 28 (12. 7. 1940), s. 3. Srov. SIROTEK, Emil: II. Filmové žně. *Filmový kurýr*, 1941, roč. 15, č. 30–31 (25. 7. 1941), s. 1 nebo BROUSIL, A. M.: Charakter Filmových žní. *Filmový kurýr*, 1941, roč. 15, č. 30–31 (25. 7. 1941), s. 2.

37 -h-: Ceny II. Filmových žní. *Filmový kurýr*, 1941, roč. 15, č. 32 (8. 8. 1941), s. 1; Ceny na Filmových žních. *Kinorevue*, 1941–1942, roč. 8, č. 1 (20. 8. 1941), s. 8.

38 Snímek hned v několika kategoriích obdržel v září 1941 protektorátní Národní cenu a velký úspěch zaznamenal na 9. mezinárodním filmovém festivalu v Benátkách, odkud si přivezl Plaketu Biennale. Velmi úspěšný byl i v zahraniční distribuci. Od května 1943 byla uváděna společností Lucernafilm též německy dabovaná jazyková mutace pod názvem *Der Nachtflügel*. Viz *Český hraný film II, 1930–1945*. NFA, Praha 1998, s. 220–223.

39 NFA, f. ČMFÚ, nezpracováno (pracovní signatura II./c, inv. č. 182), Pořad Filmových žní. Zápisy ze schůzí pracovního výboru Filmových žní 1941.

40 Na jejich větší účast apeloval po prvních Žních i tisk. Např. -h-: Kdo přišel a kdo chyběl ve Zlíně? *Filmový kurýr*, 1940, roč. 14, č. 28 (12. 7. 1940), s. 3.

41 Na II. Filmové žně. *Filmový kurýr*, 1941, roč. 15, č. 30–31 (25. 7. 1941), s. 5; Bilance Filmových žní 1941. Kolik jsi zasil, tolik sklidiš. *Kinorevue*, 1941–1942, roč. 8, č. 1 (20. 8. 1941), s. 1.

42 Cyklisté na II. Filmové žně. *Filmový kurýr*, 1941, roč. 15, č. 29 (18. 7. 1941), s. 1.

herců.⁴³ Všeobecný zájem o podpisy dal mezi diváky vzniknout i jejich „burze“. Jednou z doprovodných akcí byla třeba i fotografická soutěž.⁴⁴

Filmové žně v roce 1941 byly nadmíru úspěšné a zaznamenaly oproti předešlým větší společenský ohlas, o čemž svědčí i hojná účast významných hostů. Někteří historici, jako například Jiří Doležal, soudí, že to byl i důvod, proč Žně již neměly další pokračování. A dodává k tomu, že „nacisté již třetí ročník nepovolili. Odpovídalo to i Goebbelsově přání, jež můžeme číst v jeho deníku z 19. května 1942.“⁴⁵ Ten totiž chtěl, aby se Německo stalo „filmovou velmocí ovládající evropský kontinent. Pokud se budou vyrábět filmy v ostatních zemích, musí si ponechat ryze lokální charakter. Naším cílem je všemožně zabraňovat tomu, aby vznikaly jakékoliv národní produkce.“⁴⁶

NA POZADÍ FILMOVÉHO SVÁTKU

První, a ještě více pak druhé Filmové žně ve Zlíně byly především svátkem filmu, a to jak pro samotné tvůrce,

tak i pro diváky. V obou ročnících se návštěvníci festivalu těšili několik dní z toho, že mohli na ulici či na plovárně potkávat své oblíbené herecké hvězdy, režiséry a tvůrce filmů. Prakticky kdekoli své idoly žádali o autogram.⁴⁷ Jak poznamenal režisér Elmar Klos, ve Zlíně hvězdy odložily „hvězdné manýry“ a přiblížily se svým fanouškům.⁴⁸ Zpravodajsky atmosféru druhého ročníku přiblížila filmová reportáž s názvem *II. Filmové žně (1941)*.⁴⁹

První, a ještě více pak druhé Filmové žně ve Zlíně byly především svátkem filmu, a to jak pro samotné tvůrce, tak i pro diváky

Oběma ročníkům Filmových žní byl vlastní i pracovní ráz, jež jim udávaly nejen konkrétní pracovní schůzky a porady tvůrců, ale také debaty a besedy, kterých se účastnili spolu s novináři i členové filmových organizací a také protektorátní vlády. V plném nasazení zde byl

například již několikrát zmiňovaný ministr průmyslu Kratochvíl,⁵⁰ ale i ministr školství Kapras, kteří se sešli na střeše zlínského mrakodrapu se zástupci Sdružení filmových novinářů.⁵¹ Konaly se také odborné přednášky.⁵² Tvůrčí charakter festivalu byl důležitý především pro pořadatele, tisk vyzdvihoval spíše jeho slavnostní stránku a reprezentativnost celého podniku.⁵³

Co ale můžeme najít na pozadí Filmových žní? To, o čem se veřejně nemluvalo, co zůstávalo stranou oficiálního programu, byly neformální rozhovory filmařů například k otázkám organizace české kinematografie po válce. Více se o nich dozvídáme z poválečných svědectví pamětníků.⁵⁴ Účastníky debat byla řada těch, kteří byli později za své ilegální aktivity nacisty potrestáni, jako například Emil Sirotek.⁵⁵ Už na prvních Žních v roce 1940 proběhla tajná pracovní schůzka předních osobností československé kinematografie a na toto setkání navazovala další, a to jak ve Zlíně, tak v Praze. Do jednání byli zapojeni i někteří

43 NEA, f. ČMFÚ, nezpracováno (pracovní signatura II./c. inv. č. 184), Pořad Filmových žní. Zápisy ze schůzí pracovního výboru Filmových žní 1941.

44 Fotosoutěž. *Filmový kurýr*, 1941, roč. 15, č. 32 (8. 8. 1941), s. 2.

45 DOLEŽAL, Jiří: *Česká kultura za protektorátu*, s. 211.

46 Tamtéž.

47 *Bilance Filmových žní 1941. Kolik jsi zasil, tolik sklídíš*, s. 1-3.

48 HH.: Úspěch. *Filmový kurýr*, 1941, roč. 15, č. 33, s. 1.

49 *II. Filmové žně (Protektorát Čechy a Morava, 1941)* [reportáž, dobový film]. Produkce BAPOZ Zlín 1941, 13. min. - viz <https://www.youtube.com/watch?v=KvNY5nZjV4o&t=601s> (citováno k 3. 3. 2024). Dostupné též v NEA, sbírka dokumentárního filmu. Podrobněji se tomuto snímku, ostatně jako i Filmovým žním, věnovala v samostatné studii CZESANY DVOŘÁKOVÁ, Tereza: *Třináct minut protektorátní idylly*.

50 -h-: Zlínský pobyt p. min. obchodu dr. Kratochvíla. *Filmový kurýr*, 1940, roč. 14, č. 28 (12. 7. 1940), s. 3.

51 -h-: Deník II. Filmových žní. *Filmový kurýr*, 1941, roč. 15, č. 32 (8. 8. 1941), s. 2.

52 -a-: Školní film na II. Filmových žních. *Filmový kurýr*, 1941, roč. 15, č. 33 (15. 8. 1941), s. 1.

53 Např. -re-: Filmové žně se vydařily. *Filmový kurýr*, 1940, roč. 14, č. 29 (19. 7. 1940), s. 1. Ve filmovém tisku byly Žně prezentovány skutečně hojně. Namátkou několik článků: RÁDL, Bedřich: Filmové žně se vydařily. *Kinorevue*, 1940, roč. 6, č. 48 (17. 7. 1940), s. 423; -h-: Kdo přišel a kdo chyběl ve Zlíně? *Filmový kurýr*, 1940, roč. 14, č. 28 (12. 7. 1940), s. 3; Proč nebyli Frič, Korbelař a Pešek na Žních? *Pressa*, 1941, roč. 13, č. 156 (8. 8. 1941), s. 1; RÁDL, Bedřich: „Zliennale“ - populární vyprávění o prvých „Filmových žních“. *Kinorevue*, 1940, roč. 6, č. 49 (24. 7. 1940), s. 444.

54 V roce 1965 vydal časopis *Film a doba* seriál rozhovorů k tématu znárodnění československé kinematografie, mezi dotazovanými pamětníky byli například Elmar Klos, Jindřich Elbl, Emil Sirotek, Karel Feix a další.

55 *Vojenský ústřední archiv - Vojenský historický archiv (VÚA - VHA)*, žádost o Osvědčení účastníka odboje: 112556 Sirotek Emil, nar. 26. 3. 1899, 115888/69.

56 KLIMEŠ, Ivan: *Kinematografie a stát v českých zemích 1895-1945*. FF UK, Praha 2016, s. 262.

57 Podrobně KOURA, Petr: *Vladislav Vančura a nacismus, to jsou hluboké protiklady: odbojová činnost: druhý život*. Pulchra, Praha 2022.

58 KLOS, Elmar: *Dramaturgie je když...: filmový průvodce pro začátečníky i pokročilé*. Čs. filmový ústav, Praha 1988, s. 41-42.

59 KLIMEŠ, Ivan: Národní obranné tendence v hraném filmu za protektorátu. *Iluminace*, 1989, roč. 1, č. 1, s. 56 nebo TÝŽ: *Kinematografie a stát v českých zemích 1895-1945*, s. 262.

členové levicově orientované České filmové společnosti napojené na Klub umělců scházejících se v pražském Mánesu.

Zde se už na konci roku 1939 uskutečnila zásadní diskuse české intelektuální obce, jíž se účastnili zástupci spisovatelů, filmařů a herců, kteří se snažili odpovědět na otázku, jak se v nově nastolených podmínkách zachovat, slovy historika Ivana Klimeše, „zda se dále snažit i v omezených a nesvobodných podmínkách udržovat a rozvíjet českou kinematografii, či zda vyklidit na protest pozice a počkat až na poválečnou dobu“.⁵⁶ Jedním z řečníků byl i spisovatel Vladislav Vančura⁵⁷ a plénium se usneslo, že je potřeba zachovat „každou možnost kontaktu uměleckých kruhů s veřejností“, a formulovalo „tři základní principy protektorátní filmové tvorby – filmy (zejména se současnou tematikou) nesmí vyznívat kolaborantsky, měly by podporovat rezistentní nálady českého obyvatelstva (zejména posilováním národního vědomí prostřednictvím odkazů na kulturní a historické tradice) a mělo by dojít k celkovému zvýšení kvality domácí produkce“.⁵⁸ Klimeš to hodnotil tak, že se všechna stanovená předsevzetí podařilo v zásadě naplnit.⁵⁹

Klub umělců byl už od roku 1939 prostředím pro intelektuální, ale mnohdy i ilegální činnost uměleckých pracovníků, ty filmové nevyjímaje.⁶⁰ Navštěvovali jej nejenom „lidi od filmu“ z Prahy, ale účastníky

Emil Sirotek za války

Emil Sirotek (1899–1971) byl předsedou Filmového ústředí pro Čechy a Moravu, později i Českomoravského filmového ústředí. Z titulu své funkce musel udržovat styky s okupanty, ale na druhé straně byl takřka již od vzniku protektorátu aktivně zapojen do odboje. Od roku 1939 spolu se svými bratry spolupracoval s ilegální odbojovou skupinou Družstvo v prvním sledu, které vydávalo ilegální časopis *V boj*. Podle své poválečné výpovědi s Družstvem ztratil spojení na podzim 1939, poté, co jeho bratr Bohumír utekl do zahraničí a bratr Zdeněk byl zatčen a následně spáchal sebevraždu ve věznici Gestapa v Pardubicích. V roce 1942 měl Sirotek dle svých slov pomoci dvěma parašutistům, kteří mu přinesli fotografii jeho bratra z emigrace. Jejich jména ale dostupné archivní prameny nezaznamenávají a ani on sám je ve svých poválečných výpovědích neuvědl. Spolupracoval také se svým tchánem Augustinem Serbouskem, který byl zapojen do ilegální vojenské činnosti skupiny gen. Vojtěcha Luži. Sirotek se zároveň podílel na aktivitách snažících se o zachování českého národního filmu a v kulturně-filmových kruzích také na přípravě koncepce poválečného uspořádání filmového oboru. Dostal se ale do pasti nastražené provokatérem a konfidentem Gestapa Viktorem Ryšánkem, jenž byl po válce jedním z těch, kteří jeho ilegální aktivity potvrdili. V červenci 1943 skončil Sirotek na postu předsedy Českomoravského filmového ústředí a nadále zůstal už jen majitelem a provozovatelem žižkovského kina Aero. V prosinci 1944 byl zatčen a vyslýchán na Pankráci. K soudu nakonec před koncem války nedošlo.

Zdroje: ABS, f. Hlavní správa Vojenské kontrarozvědky (302), sign. 302-116-4; tamtéž, Poválečný výslech E. Sirotky o jeho činnosti za okupace ze dne 29. 10. 1945; ČERNÝ, Vladimír: *Brněnské Gestapo 1939–1945 a poválečné soudní procesy s jeho příslušníky*. Archiv města Brna, Brno 2018; ABS, f. 302, sign. 302-116-2, Akta Gestapa – Ryšánek Viktor. K Ryšánkovi dále např. tamtéž, f. Stíhání nacistických válečných zločinců (325), sign. 325-75-7, Protokol z výslechu s Wilhelmem Braunem, věc seznam konfidentů Gestapa, 16. 11. 1945; CZESANY DVOŘÁKOVÁ, Tereza: *Českomoravské filmové ústředí jako ambivalentní pilíř protektorátní kinematografie*, s. 52–53.

mnoha schůzek byli i pracovníci Baťova filmového ateliéru na Kudlově ve Zlíně.⁶¹ Členy klubu byli mimo jiných také předseda Českomoravského filmového ústředí Emil Sirotek, filmový historik a publicista Jiří Havelka,⁶² vedoucí filmové výroby

Ladislav Kolda, scenárista a vedoucí výroby Karel Feix, scenárista a dramaturg Jindřich Elbl, režisér Elmar Klos, kameraman a mistr zvuku František Pilát, vedoucí výroby Alois Fiala, filmový teoretik, kritik a novinář Lubomír Linhart⁶³ nebo

⁶⁰ Členská základna čítala okolo 700 lidí. V průběhu okupace jich 55 zahynulo a třetina byla vězněna, ukrývala se v ilegalitě či emigrovala do zahraničí. Viz Národně revoluční výbor inteligence. In: *Český antifašismus a odboj: slovníková příručka*. Naše vojsko, Praha 1988, s. 231.

⁶¹ ELBL, Jindřich: Jak byl znárodněn československý film. *Film a doba*, 1965, roč. 11, č. 7, s. 343.

⁶² HAVELKA, Jiří: *Kdo byl kdo v československém filmu před rokem 1945*. Československý filmový ústav, Praha 1979, s. 82.

⁶³ Lubomír Linhart se stal významnou osobností odbojového hnutí v uměleckém prostoru. Od podzimu 1941 působil aktivně i organizačně v ilegální organizaci Národně revoluční výbor inteligence (NRVI). Po roce 1942 utekl na Slovensko, kde v odbojové činnosti pokračoval a během slovenského národního povstání se vrátil k profesi novináře, kdy publikoval pro povstalecký týdeník *Nové slovo* a na sklonku války v košické *Pravdě*. HÁDKOVÁ, Jana: Bibliografie Lubomíra Linharta z oborů filmu a fotografie. In: LINHARTOVÁ, Rajka: *Bibliografie glos, kritik, statí a publikací Lubomíra Linharta o filmu a fotografii (1927–1977)*. Československý filmový ústav, Praha 1978; KOURA, Petr: *Vladislav Vančura a nacismus*, s. 36; HAVELKA, Jiří: *Kdo byl kdo v československém filmu*, s. 149–150.

Emil Sirotek při projevu na Filmových žních v roce 1941 (foto: NFA)

vedoucí výroby Vladimír Kabelík.⁶⁴ Mnozí členové pak spolupracovali i s ilegální skupinou Národně revolučního výboru inteligence (NRVI),⁶⁵ která vznikla ze základny Klubu umělců z podnětu ilegálního ústředí KSČ a iniciativy Julia Fučíka a již od

podzimu roku 1941 vedl již zmíněný spisovatel a dramatik Vladislav Vančura.⁶⁶ NRVI tvořily jednotlivé odborné podvýbory – literární, divadelní, filmový, rozhlasový, výtvarný, lékařský, nakladatelský, školský apod. Jeho členy byli vedle předsedy

J. Elbl, herečka Božena Půlpánová či kunsthistorik Pavel Kropáček. Důležitou úlohu v něm měl L. Linhart, který jako tajemník Klubu umělců měl přímo pomáhat J. Fučíkovi. Ten byl zatčen 24. dubna 1942. V té době a v průběhu května 1942 se zatýkání dotklo i většiny činitelů NRVI. Vančura, zatčený 12. května 1942, se stal jednou z prvních obětí heydrichiády, když byl 1. června 1942 popraven v Praze na Kobyliské střelnici.⁶⁷ NRVI byl Gestapem rozmetán dříve, než mohl reálně zahájit organizovanou činnost.

Dle poválečných výpovědí F. Piláta měly schůzky pořádané především v Mánesu střídavě pracovní i diskusní charakter a docházelo při nich i k bližšímu seznámení lidí a tříbení názorů mezi pražskými a zlínskými filmovými pracovníky. Tzv. zlínskou skupinu tvořili E. Klos, L. Kolda a F. Pilát.⁶⁸ Diskuse obou skupin se věnovaly jak otázkám současné organizace českého filmového prostředí, tak tvorbě přísně konspiračních plánů a přípravám na poválečné uspořádání filmového oboru.⁶⁹ E. Klos vzpomínal, že asi do poloviny roku 1941 to byla spíše teoretizující a diskutující skupina a že už v té době někteří, jako např. L. Linhart, upozorňovali, že klub je „prolezlý fízly“.⁷⁰ „[...] zbyli věrní (celkem jen hrstka lidí – Společnost neměla nikdy víc než 20–30 členů) se scházeli neformálně v Mánesu, kde při večeři a černé kávě diskutovali najmě o otázkách denního zájmu“, komentoval to po válce J. Elbl.⁷¹

64 PILÁT, František: Jak byl znárodněn československý film. Svědectví a dokumenty (I). *Film a doba*, 1965, roč. 11, č. 2 (únor), s. 70–71; KLOS, Elmar: Jak byl znárodněn československý film. Svědectví a dokumenty (I). Tamtéž, s. 75. Srov. CZESANY DVOŘÁKOVÁ, Tereza: *Idea filmové komory*, s. 308.

65 Viz pozn. č. 61.

66 Srov. KOURA, Petr: *Vladislav Vančura a nacismus*, s. 45–53.

67 Tamtéž, s. 49–76.

68 DANKO, Marek: *Film v rukách státu je v rukou lidu. Znárodnění kinematografie v třetirepublikovém Československu*. Diplomová práce. FF UK, Praha 2021, s. 34.

69 PILÁT, František: Jak byl znárodněn československý film. Svědectví a dokumenty (I), s. 70–71.

70 KLOS, Elmar: Jak byl znárodněn československý film. Svědectví a dokumenty (I), s. 74.

71 ELBL, Jindřich: Jak byl znárodněn československý film, s. 343.

Zlínské Žně se staly jednou z možností setkání pražské a zlínské skupiny, další byla ukryta například pod kurzy pro filmaře, laborantské tovaryšské zkoušky apod.⁷² Po válce mnozí aktéři ilegálních schůzek reflektovali jak ona setkání, tak i atmosféru na Filmových žních. E. Klos například uvedl: „Vzpomínám si, že na II. Filmové žně přijel nečekaně Zankl, protože už začal cosi tušit. Aby nám nepřekážel, dostal jsem za úkol odvézt ho na napajedelský zámek a postarat se, aby tam to odpoledne, kdy měla být porada naší skupiny, strávil při pití. Oni se tam velmi krásně ‚zlinýrovali‘.“⁷³

Tajných schůzek ve Zlíně byl účasten i J. Elbl: „Jako proskribovaná už tehdy osoba (byl jsem udán anonymně i neanonymně a vláčen Vlajkou) stál jsem v ústraní, ale moji filmoví přátelé mi v obou případech umožnili účast na těchto dvou událostech. Kde v rámci slavností, a tedy nenápadně, došlo k prvním důkladným rozhovorům tzv. pražské a zlínské skupiny o tom, co dál. Tyto kontakty utužily vzájemnou důvěru, odhalily rozsah a možnost další spolupráce a sblížily stanoviska. Zlínští mě pak ještě několikrát pozvali k spolupráci do svého ateliéru jako komentátora a při těchto příležitostech se rozhovory začaly konkretizovat a prohlubovat.“⁷⁴ Sám Elbl byl stejně jako herečka Božena Půlpánová zatčen na základě výpovědi odbojáře Jaroslava Klecana, kterého nacisté podrobili mučení, ve stejný den jako V. Vančura, tedy 12. května 1942.⁷⁵

Jinou, ve své době ne příliš veřejně prezentovanou stránkou Filmových žní byly různé aférky, večírky a jiné noční aktivity předních festivalových

Adina Mandlová a Nataša Gollová na záběru z reportážního snímku *Filmernte II. Filmové žně Zlín 1941* (foto: <https://www.youtube.com/watch?v=KvNY5nZjV4o>)

hostů. Adina Mandlová ve svých pamětech vzpomíná: „Na ty žně se vypravil obyčejně celý filmový svět včetně novinářů, členů vlády a zástupců protektorátních úřadů, a leccos se tam událo, co se do novin nedostalo. Bydlela jsem v jednom pokoji s Natašou [Gollovou], s níž jsme tehdy byly nerozlučné přítelkyně. [...] Po předvádění každého filmu se tehdy denně pořádaly nějaké oslavy a v noci jsme téměř nespali – prostě se flámovalo o sto šest. Jednou, když už nestálo za to jít se vyspat do hotelu, neboť se už rozednívalo, rozhodli jsme se celá parta, že se půjdeme vykoupat do bazénu. Přelezli jsme plot, svlékli se do naha a nastala tak hlučná veselice, že přišla policie a mohla z toho být nejen velká ostuda, ale i úřední postih, nebýt ministra Kratochvíla, který se taky koupal a všecko urovnal.“⁷⁶ Připomeňme také,

že Kratochvíl byl jedním z mužů, se kterými za okupace udržovala vztah herečka Lída Baarová.

Mandlová také vzpomínala, že na Zlínských žních po večírku zůstaly s Natašou Gollovou a Wilhelmen Söhnelem u Miloše Havla, který bydlel na zámku, a popíjeli až do rána v zámecké kapli. Té noci se měla Gollová se Söhnelem sblížit a setkat se měli následně i po návratu do Prahy. Události tomu ale chtěly, aby si s ním románek prožila nejprve Mandlová, která s ním dokonce čekala dítě. Poté, co jí lékaři doporučili potrat, odcestovala do Berlína, a tou dobou se sblížila se Söhnelem právě Gollová. To byl zlomový moment, kdy skončilo jejich do té doby věrné a silné přátelství. Nataša se do Willyho nesmírně zamilovala, nehleděla na jeho národnost ani na přátelství s Adinou.⁷⁷

72 KLOS, Elmar: *Jak byl znárodněn československý film. Svědectví a dokumenty (I)*, s. 75.

73 Tamtéž, s. 74.

74 ELBL, Jindřich: *Jak byl znárodněn československý film*, s. 343.

75 Herečka Národního divadla B. Půlpánová a J. Elbl byli Gestapem vzati do „ochranné vazby“. Pro nedostatek důkazů o spolupráci s ilegálním NRVÍ byli oba propuštěni v prosinci 1942. Tamtéž, s. 345.

76 MANDLOVÁ, Adina: *Dneska už se tomu směju*. Čs. filmový ústav, Praha 1990, s. 95–98.

77 Tamtéž, s. 98; CIBULKA, Aleš: *Nataša Gollová. Život tropí hlouposti*. Sláflka, Lidice 2002, s. 177–178.

nedošlo.⁸³ Jako celek byl první ročník festivalu hodnocen v měsíční zprávě SD, přičemž zásadním sdělením, které charakterizuje německé vidění Žní, bylo, že se měly stát „významnou kulturní událostí ve stylu italského bienále. Očekávaný úspěch se však nedostavil, neboť akce přes rozsáhlou reklamu prováděnou všemi dostupnými propagačními prostředky neoslovila široké masy české populace ani zahraniční filmový svět, ale zůstala omezena na úzký okruh Čechů přímo či nepřímo zainteresovaných na filmu.“⁸⁴ Dle SD i přes „nejeden český pokus vnést do podniku politickou notu“ Filmové žně nepředstavovaly větší ohrožení německých zájmů.⁸⁵ Dále pracovníci SD uvedli, že kromě kulturních filmů byly na žádost Němců promítány i válečné filmové týdeníky, „což Češi přijali se zjevnou nelibostí“.⁸⁶ Tyto filmové projekce byly rámovány schůzemi různých profesních spolků a společenskými akcemi.

Jak je vidět, první ročník festivalu Němci hodnotili jako neškodnou kulturní událost lokálního charakteru, která nezavdávala důvod ke znepokojení a nebránila nijak německým plánům a zájmům.

Zatímco tradiční divadelní festival Jiráskův Hronov se ve zprávách SD objevil, o II. Filmových žních v nich nenajdeme jedinou zmínku, což je přinejmenším pozoruhodné

Druhý ročník, který byl v mnoha ohledech větší a honosnější, alespoň co se návštěvnosti diváků i významných hostů týče, se do zpráv SD nedostal vůbec! Zmínky o něm nenajdeme ani v denních, ani v měsíčních situačních zprávách. V letních měsících roku 1941 byla reflektována hlavně akce "V" ("Viktoria")⁸⁷ a větší význam byl přikládán nacionálnímu odkazu husovských a cyrilometodějských slavností na počátku července.⁸⁸ Ve Zlíně si SD všimla například opakovaného strhávání plakátů se symbolem V nebo front u trafik, které byly hodnoceny jako nebezpečné, protože se v nich vedou „protiněmecké řeči“. Zatímco tradiční divadelní festival Jiráskův Hronov konaný od 9. do 25. srpna 1941 se ve zprávách SD objevil,⁸⁹ o II. Filmových žních v nich nenajdeme jedinou zmínku, což je přinejmenším pozoruhodné. Je možné, že pro Němce opravdu nepředstavovaly ohrožení, naopak je pod vlastní kontrolou mohli jako nezávadné využít ve své propagandě a líčení klidného života v protektorátu.

KONEC ŽNĚ

Ačkoliv se původně počítalo i s dalším ročníkem, vzhledem k dějinným událostem roku 1942 již k jeho uspořádání nedošlo. Do jaké míry to bylo z rozhodnutí organizátorů a do jaké vlivem direktivního zákazu ze strany Němců, dnes již vzhledem

k neexistenci archivních materiálů, které by jednu či druhou verzi doložily, nezjistíme. Pouze poválečné výpovědi tehdejších aktérů napovídají tomu, že pravděpodobně šlo o rozhodnutí organizátorů pod tíhou nelehké situace a velmi napjaté doby podzimu 1941 a ještě více jara 1942. Těžko si lze totiž představit, že v období tvrdé heydrichiády, v dobách stanného práva, v atmosféře strachu vyvolaného množstvím jmen popravených, která bylo slyšet z ampliónů českých měst a jež byla vylepována na ulicích, by bylo možné chystat filmový svátek plný radosti a veselí. Je ale také možné, že se jednalo o oficiální zákaz ze strany nacistických úřadů, bohužel doklad o tom se v archivech najít nepodařilo. Faktem pak zůstává, že třetího ročníku se Žně nedočkaly ani v následujících letech. I tak ale položily základ tradice novodobých filmových festivalů v poválečném Československu.⁹⁰

BLANKA ZUBÁKOVÁ (1987) absolvovala studium kulturních dějin a historie na Filozofické fakultě Univerzity Pardubice. Pracovala v Historickém ústavu AV ČR. Od roku 2023 působí v Ústavu pro studium totalitních režimů. Odborně se zaměřuje na sociální a kulturní dějiny v první polovině 20. století se specializací na období 1938–1948, dějiny protinacistického odboje, gender history, historii společnosti a dějiny divadla a filmu. Je autorkou monografie *Ženy na rozcestí: divadlo a ženy okolo něj 1939–1945* (Academia, Praha 2015).

⁸³ NA, f. 114, sign. 114-312/1, Hlavní sektor SD v Praze – Tagesbericht nr. 157 z 10. 7. 1940.

⁸⁴ Tamtéž, sign. 114-9-19, Měsíční zpráva Hlavního sektoru SD v Praze za červenec 1940.

⁸⁵ Tamtéž.

⁸⁶ Tamtéž.

⁸⁷ Viz studie Stanislava Kokošky v tomto čísle *Paměti a dějin*.

⁸⁸ NA, f. 114, sign. 114-302/6, Hlavní sektor SD v Praze – Tagesbericht nr. 150 z 8. 7. 1941.

⁸⁹ Tamtéž, Hlavní sektor SD v Praze – Tagesbericht nr. 178 z 9. 8. 1941.

⁹⁰ V roce 1946 byla založen Mezinárodní filmový festival Karlovy Vary a Zlín od roku 1961 pravidelně hostí filmovou přehlídku pro děti (dříve jako národní přehlídku československé kinematografie pro děti, v současné době Zlín Film Festival – Mezinárodní festival filmů pro děti a mládež).